

सर्वोच्च अदालत, एकल इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
आदेश

०७०-WO-०५१०

विषय : उत्प्रेषणयुक्त परमादेश ।

रौतहट जिल्ला, भलोहिया गाउँ विकास समिति वडा नं.७ बस्ने विकाशराज पाण्डे--- १निवेदक

विरुद्ध

पुनरावेदन अदालत हेटौँडा, मकवानपुर -----	१
रौतहट जिल्ला अदालत गौर, रौतहट -----	१
रौतहट जिल्ला, भलोहिया गाउँ विकास समिति वडा नं. ७ बस्ने दिगम्बर पाण्डे ----	१
ऐ.ऐ. बस्ने रागिनी पाण्डे -----	१विपक्षी
ऐ.ऐ. बस्ने आकाशराज पाण्डे -----	१
ऐ.ऐ. बस्ने विनीताकुमारी पाण्डे -----	१

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७ (२) बमोजिम यस अदालत समक्ष परेको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवम् ठहर यस प्रकार छ :-

मूल पुरुष विपक्षीमध्येका दिगम्बर पाण्डेका दुईवटी श्रीमतीहरूमा जेठी स्व.रानी पाण्डेको तर्फबाट जन्मेको छोरा म रिट निवेदक हुँ । कान्छी विपक्षीमध्येकी रागिनी पाण्डेको तर्फबाट एक छोरा आकाश र छोरी विनीता पाण्डेको जायजन्म भएकोमा पाँच भागको एक भाग मेरो अंश छुट्याई पाउँ भनी मैले फिराद गरेकोमा विवाह नभएका अंशियारको विवाह खर्च परसारी पाँच भागको एक भाग अंश छुट्याई लिन पाउने ठहर्‍याई रौतहट जिल्ला

अदालतबाट मिति २०६८।१०।११ मा फैसला भई रहेको छ । उक्त फैसलापश्चात् विपक्षी दिगम्बर पाण्डेसमेतका प्रतिवादीहरूको रौतहट जिल्ला अदालतमा मिति २०६९।३।८ मा फैसला कार्यान्वयनको निवेदन परेको थियो ।

प्रतिवादीहरूको फैसला कार्यान्वयनमा निवेदन परेबमोजिम मिति २०६९।५।११ गते रौतहट जिल्ला अदालतको तहसील फाँटबाट अदालतले गर्ने बण्डा मुचुल्काको तयारी फर्मेटको खाली व्यहोरामा मेरो समेत सही गराई सकेपछि फाँटवालाले थप व्यहोरा थपी त्रुटिपूर्ण तवरले कानूनबमोजिम पाउने विवाह खर्च भन्दा धेरै नै बढी विवाह खर्च विपक्षीहरूलाई पर्ने गरी रौतहट जिल्ला भलोहिया गाउँ विकास समिति वडा नं. ८(ख) कि.नं. ११८ को क्षेत्रफल ज.वि. ०-७-९ जग्गामध्ये पश्चिम तर्फबाट क्षेत्रफल ज.वि. ०-६-५ जग्गा विवाह खर्च परसारी भन्दै एवं घर समेत बण्डा लाग्नेमा रौतहट जिल्ला गंगापिप्रा गाउँ विकास समिति वडा नं. ३ कि.नं. ६२० को घरजग्गामध्ये घरबाट मैले कुनै अंश नपाउने र मेरो अंशमा खाली जग्गा मात्र पर्ने गरी घरबाट मैले अंश नै नपाउने गरी त्रुटिपूर्ण एवं अन्यायपूर्ण तवरले फैसलाविपरीत हुने गरी मिति २०६९।५।११ मा रौतहट जिल्ला अदालतको तहसील फाँटबाट बण्डा मुचुल्का भएको र तायदातीमा उल्लिखित जम्मा मोल विगोको अनुपातमा ५ प्रतिशत भन्दा धेरै बढी हुने गरी अंश मुद्दाको मिति २०६८।१०।११ को फैसलाको तपसील खण्डमा ठहर खण्डको विपरीत अर्थात् छुट्याईनु पर्ने विवाह खर्च भन्दा करीव पाँच गुणा बढी विवाह खर्च छुट्याइएकोले सम्मानीत रौतहट जिल्ला अदालतमा मैले तहसिल फाँटबाट भएको वेरितको बण्डा मुचुल्का बदर गरी पाऊँ भनी मिति २०६९।५।२५ मा मुलुकी ऐन दण्ड सजायको ६१ नं. बमोजिमको निवेदन र फैसलाको ठहर खण्डमा उल्लिखित भन्दा बढी हुने गरी तपसील खण्डमा उल्लेख भएको विवाह खर्चको अङ्क संशोधन गरी पाऊँ भनी निवेदन दर्ता गराएको थिएँ । मेरा निवेदनहरू परिसकेपछि निवेदनहरू उपर कार्यवाही हुँदा रौतहट जिल्ला अदालतबाट बण्डा मुचुल्का बदर गरी पाऊँ भन्ने मेरो निवेदनमा, “विवाह खर्च पर सार्दा कूल सम्पत्तिको पाँच प्रतिशतसम्म पर सार्नु पर्नेमा सो भन्दा बढी मूल्याङ्कनको जग्गा पर सारेको देखिएको र घडेरी जग्गामा समेत नरम गरम नमिलेको भन्ने जिकीर हुँदा मिति २०६९।५।११ को बण्डा मुचुल्का बदर गरी दिएको छ । पुनः नरम गरम मिलाई बण्डा कार्यवाही गर्नु” भन्ने मिति २०६९।६।५ मा आदेश भएको र

तपसील खण्डको व्यहोरा संशोधन गरी पाउँ भन्ने मेरो निवेदनमा विगो रू.२८,१९,५००/- को अंशबण्डाको १७ नं. ले विवाह खर्चबापत पाँच प्रतिशतले रू.१,४०,९७५/- कायम गरी दिइएको छ भनी मिति २०६९।११।१८ मा संशोधन आदेश भएको छ । उपरोक्तबमोजिम आदेशहरू भएपछि सो आदेशलाई बदर गरी पाउँ भनी प्रतिवादी दिगम्बर पाण्डेय समेतले पुनरावेदन अदालत हेटौँडामा अ.बं. १७ नं. अन्तर्गतको निवेदन दायर गरेको र सो निवेदन उपर पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०।४।१७ मा रौतहट जिल्ला अदालतको मिति २०६९।६।५ को आदेश र मिति २०६९।११।१८ को आदेशसमेत बदर गरिदिएको छ । मिति २०६९।५।११ कै बण्डा मुचुल्कालाई आधार मानी कानूनबमोजिम गर्नु भनी त्रुटिपूर्ण आदेश भएको हुँदा पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको उक्त त्रुटिपूर्ण आदेश बदर गर्नको लागि सम्मानीत अदालतमा आएको छ ।

हाम्रो अंश मुद्दामा रौतहट जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०६८।१०।११ को फैसलाको ठहर खण्डमा स्पष्ट रूपमा तायदाती फाँटवारीमा उल्लिखित सम्पूर्ण सम्पत्तिबाट दुई जना अंशियारको विवाह खर्च पर सारी मूल रूपमा पाँच खण्ड अंश लगाई चार खण्ड प्रतिवादी दिगम्बर, रागिनी, आकाश र विनीता पाण्डेको अंश पर सारी एक खण्ड अंश मैले छुट्याई लिन पाउने ठहर गरिएको छ । मुलुकी ऐन अंशबण्डाको १७ नं. ले विवाह गर्नुपर्ने अंशियारहरू धेरै वा थोरै जे भएपनि विवाह खर्च पर सार्दा बण्डा गर्नुपर्ने सम्पूर्ण सम्पत्तिको दुई हजारदेखि बढ्ता धन सम्पत्ति ठहरे सोको पाँच प्रतिशतले विवाह खर्च पर सार्ने भन्ने भएबाट तायदाती फाँटवारीमा प्राप्त भएका सम्पूर्ण सम्पत्तिको पहिला मूल्य निर्धारण गरी सो मूल्यको पाँच प्रतिशत मात्र विवाह खर्च पर सार्ने हो । तायदाती फाँटवारीमा उल्लिखित सम्पूर्ण सम्पत्तिको मूल्य रू.२८,१९,५००/- भएपछि त्यसको पाँच प्रतिशतले हुन आउने रू.१,४०,९७५/- विवाह खर्च पर सारिनु पर्नेमा कि.नं. ११८ को ज.वि. ०-७-९ जग्गामध्ये पश्चिमतर्फको ज.वि. ०-६-५ जग्गा विवाह खर्च पर सार्ने कार्य त्रुटिपूर्ण छ । रौतहट जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०६९।६।५ को आदेश कानूनसम्मत हुँदाहुँदै सो आदेश बदर गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।४।१७ को आदेश वेरीतको छ । रू.१,४०,९७५/- को पाँच भागको एक भाग अर्थात् रू.२८,१९५/- मात्र मैले तिरे पुग्ने हुँदा मैले तिर्नु पर्ने रू.२८,१९५/- रुपैया नगर्दै दाखिला गर्न म तयारै छु । भूलबाट उल्लेख भएको

विवाह खर्चको अङ्गलाई नै आधार मान्दै ज.वि. ०-६-५ जग्गा विवाह खर्चबापत पर सार्ने गरी भएको मिति २०६९।५।११ को बण्डामुचुल्का त्रुटिपूर्ण छ । मिति २०६९।५।११ को बण्डामुचुल्का बदर गर्ने गरी भएको रौतहट जिल्ला अदालतको मिति २०६९।६।५ को आदेश र तपसील खण्डमा रू.१,४०,९७५।- विवाह खर्च कायम हुने गरी भएको रौतहट जिल्ला अदालतको मिति २०६९।११।१८ को आदेश समेतलाई बदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट भएको मिति २०७०।४।१७ को त्रुटिपूर्ण आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी रौतहट जिल्ला अदालतको मिति २०६९।६।५ को र मिति २०६९।११।१८ को आदेश यथावत सदर कायम रहने गरी रौतहट जिल्ला अदालतको मिति २०६९।११।५ को बण्डा मुचुल्का बदर गरी पुनः नरम गरम मिलाई बण्डा गर्नु एवं कानूनबमोजिम हुन आउने विवाह खर्च रू.१,४०,९७५।- को पाँच भागको एक भाग नगदै मबाट विवाह खर्च लिई रौतहट जिल्ला भलोहिया गाउँ विकास समिति वडा नं. ८(ख) कि.नं. ११८ को क्षेत्रफल ज.वि. ०-७-९ जग्गा समेत कानूनबमोजिम बण्डा गर्नु भन्ने परमादेश वा अन्य उपयुक्त आज्ञा आदेश जारी गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।४।१७ को आदेश कार्यान्वयन नगर्नु नगराउनु भनी सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१ बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको विकाशराज पाण्डेको निवेदन पत्र ।

नियमबमोजिम पेश भएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री विष्णुमणि अधिकारीले मुलुकी ऐन अंश बण्डाको १७ नं. मा विवाह खर्च पर सार्दा कूल सम्पत्तिको पाँच प्रतिशतसम्म पर सार्नु पर्ने भन्ने प्रष्ट कानूनी व्यवस्था छ । कूल सम्पत्तिको पाँच प्रतिशत भन्दा बढी मूल्याङ्कनको जग्गा विवाह खर्चबापत पर सारेको हुँदा मिति २०६९।५।११ को बण्डा मुचुल्का बदर गर्ने गरी रौतहट जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।६।५ मा आदेश भएको हो । मिति २०६८।१०।११ को फैसलाको तपसील खण्डमा विवाह खर्च रू.१,४०,९७५।- लेख्नुपर्नेमा भूलबाट रू.५,६३,९००।- लेखिन गएको हुँदा रू.१,४०,९७५।- नै कायम गर्ने गरी मिति २०६९।११।१८ मा रौतहट जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला संशोधनको आदेश समेत कानूनसम्मत हुँदा उक्त आदेशहरूलाई बदर गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।४।१७ को आदेश त्रुटिपूर्ण हुँदा निवेदन मागबमोजिम उक्त आदेश बदर हुनु पर्दछ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

प्रस्तुत भएको उपरोक्तानुसारको बहस जिकीर समेत सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा नै निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा मैले विपक्षीहरू उपर दायर गरेको अंश मुद्दामा विवाह नभएका अंशियारको विवाह खर्च पर सारी पाँच भागको एक भाग अंश छुट्याई लिन पाउने ठहर्‍याई रौतहट जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८।१०।११ मा फैसला भएको थियो । सो मुद्दामा विपक्षीको फैसला कार्यान्वयनमा निवेदन परी सम्पत्तिको पाँच प्रतिशत भन्दा बढी हुने गरी कि.नं. ११८ को ज.वि. ०-७-९ मध्ये ०-६-५ जग्गा विवाह खर्च पर सार्नुका साथै कि.नं. ६२० को घर जग्गामध्ये घरबाट मैले अंश नपाउने गरी मिति २०६९।५।११ मा बण्डा मुचुल्का भएको हुँदा मेरो बण्डा मुचुल्का बदरमा परेको निवेदनबमोजिम मिति २०६९।५।११ को बण्डा मुचुल्का बदर गरी पुनः बण्डा कार्यवाही गर्नु भनी मिति २०६९।६।५ मा रौतहट जिल्ला अदालतबाट आदेश भएको थियो । त्यस्तै, फैसलाको तपसील खण्डमा विवाह खर्चबापत रु.१,४०,९७५।- लेखिनु पर्नेमा भूलबाट रु.५,६३,९००।- लेखिन गएकोले रु.५,६३,९००।- को सट्टा रु.१,४०,९७५।- विवाह खर्च कायम हुने गरी फैसला संशोधन गरी मिति २०६९।११।१८ मा आदेश भएकोमा उक्त आदेशहरू मुलुकी ऐन अं.बं. १७ नं. अन्तर्गतको निवेदनको रोहमा पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट बदर गरिएको हुँदा पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।४।१७ को आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पाउँ भन्ने निवेदकको मुख्य निवेदन व्यहोरा रहेको देखिन्छ ।

रौतहट जिल्ला अदालतबाट खटिएको डोरले मिति २०६९।५।११ मा खडा गरेको मिसिल संलग्न बण्डा मुचुल्काको प्रमाणित प्रतिलिपि हेर्दा फैसलामा उल्लिखित सम्पत्तिलाई नरम गरम मिलाई गोला समेत हाली फैसलाअनुसार अंश छुट्याएको भन्ने उल्लेख गरेको पाइन्छ । उक्त बण्डा मुचुल्काबाट विवाह खर्चबापत कि.नं. ११८ को ज.वि. ०-७-९ मध्ये पश्चिमतर्फबाट ज.वि. ०-६-५ जग्गा पर सारिएको भन्ने देखिन्छ । उपरोक्त तथ्यबाट विवाह खर्चबापत जग्गा नै छुट्याएको र त्यसमा निवेदकलगायतका सबै अंशियारहरूको सहमति रहेको भन्ने देखिन आयो । यस अदालतमा पेश गरेको निवेदनमा नै बण्डा मुचुल्का तयारी फर्मेटको खाली व्यहोरामा आफ्नो सही गराएको पछि फाँटवालाले व्यहोरा थपेको कुरा उल्लेख

गरेको पाइन्छ । यस विरुद्ध यथासमयमा कुनै चुनौती नदिएकोबाट समेत यो कुरा असत्य र बनावटी रहेको थप पुष्टि भएको छ ।

मिति २०६९।५।११ को बण्डा मुचुल्कामा सो मुद्दाका वादी यी निवेदक समेतले सही गरेको देखिन्छ । आफूसमेतको सहभागितामा अगाडि बढाइएको फैसला कार्यान्वयनको प्रक्रियालाई अवरुद्ध गर्ने मागका साथ प्रस्तुत निवेदन दायर गरेको पाइयो । उपरोक्त तथ्यहरूबाट निवेदन दावीमा उल्लिखित मिति २०६९।५।११ को बण्डा मुचुल्कामा कुनै पनि कानूनी त्रुटि नरही सम्पूर्ण काम कारवाही रितपूर्वक गरिएको भन्ने देखिन्छ । सबै वादी प्रतिवादीहरूले बण्डा मुचुल्कामा विवाह खर्चबापत जग्गा पर सार्ने गरी सहमति गरी सकेको अवस्थामा फैसलामा भएको अङ्कसम्बन्धी त्रुटिलाई सच्याउने कार्यले मुद्दामा सम्पन्न भईसकेको काम कारवाहीलाई बदर गर्न मिल्ने देखिँदैन । यसरी रौतहट जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०६९।६।५ तथा मिति २०६९।११।१८ को आदेश बदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०।४।१७ मा भएको आदेश न्यायसंगत देखिन आयो ।

अतः माथि विवेचना गरिएका आधार र कारणहरूबाट प्रस्तुत निवेदनमा कारण देखाउ आदेश जारी गरिरहनु परेन, प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत : कृष्णप्रसाद पौडेल

कम्प्युटर टाईप गर्ने : विदुषी रायमाझी

इति संवत् २०७० साल माघ १३ गते रोज २ शुभम् ।